

Nr 680

Av herrar **Gustavsson** i Alvesta och **Brandt** i Sätilla, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 61, med förslag till lag angående tillägg till lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 574 i Första kammaren)

I proposition nr 61 framlägges förslag angående vissa ändringar i lagen om allmänna vägar och vägtrafikstadgan. Enligt förslaget skall väghållare erhålla vitsord att påkalla lantmäteriförrättning enligt lagen om delning av jord å landet eller lagen om fastighetsbildning i stad. Syftet är att få en ändamålsenlig ordning för att genom ägobyte undanröja eller minska intrång, som åsamkas fastighet genom byggande eller begagnande av väg.

I propositionen redogöres för vissa förslag av vägmarkersättningskommittén. Kommittén har föreslagit att rätt till ersättning för intrång på grund av vägföretag skall kunna minskas eller upphävas genom fastighetsreglering. Vidare har kommittén föreslagit att kvittning av intrång mot nytta icke skall avse markersättning. Departementschefen har frångått båda dessa förslag och i stället för det förstnämnda upptagit ovannämnda vid remissförfarandet framkomna förslag.

Det synes obestridligt att vägbyggnadsföretagen numera vållar större olägenheter ur fastighetsbildningssynpunkt än tidigare. Det är angeläget att dessa olägenheter så långt möjligt undanröjes. Av den anledningen kan vi tillstyrka förslaget om att väghållare erhåller vitsord påkalla lantmäteriförrättning. Det bör dock understrykas att en sådan ordning inte får leda till att vägmyndigheterna befattar sig med fastighetsbildningsangelägenheter, som inte är nödvändiga för eller orsakade av vägföretags genomförande. Vidare påkallar ett sådant tillvägagångssätt enligt vår mening att man genomför vägmarkersättningskommitténs förslag angående kvittning av intrång mot nytta.

De sakkunniga har som nämnts föreslagit att markersättning inte skall kunna jämkas på grund av nytta. De motiveringar som därvid anförts måste anses bärande. Enligt nuvarande ordning kommer en markägare, som nödgas avstå mark till ett vägföretag, i ett sämre läge än annan markägare, även om deras nytta av företaget är lika stor. De sakkunnigas förslag skulle i viss mån utjämna denna skillnad.

De erinringar departementschefen gjort gentemot förslaget synes främst gälla vissa befarade konsekvenser då enskild väg omvandlas till allmän

väg. Dessa farhågor kan emellertid inte anses välgrundade. De sakkunniga har gett sitt författningsförslag en sådan utformning att det inte torde möta några svårigheter att uppnå rimliga lösningar. Innebörden i förslaget är nämligen att ersättning för mark inte skall utgå, då det avtalats eller uppenbarligen förutsatts att ersättning ej skall lämnas. När enskild väg intages till allmänt underhåll, torde detta regelmässigt föregås av framställning från den enskilde väghållaren. Såsom departementschefen framhållit måste det anses som en fördel för de enskilda väginträsenterna om vägen intages till allmänt underhåll. Det förefaller inte troligt att inträsenterna i sina strävanden att uppnå denna fördel som villkor ställer att ersättning skall lämnas av det allmänna för mark som redan tagits i anspråk för vägändamål. Ett sådant tillvägagångssätt skulle givetvis försämra deras möjligheter att få vägen omfattad av allmänt underhåll.

Inte heller kan departementschefens motivering accepteras, att expropriationsförfarandet företrädesvis väljes i fall, då ingen nytta uppstår för markägarna och jämkning av markersättningen av den anledningen inte kan komma i fråga. I sådana fall är det givetvis i förevarande avseende likgiltigt om expropriationslagen eller AVL tillämpas. Departementschefens sistnämnda invändning är dessutom baserad på speciella fall av expropriationslagens tillämpning och får inte leda till slutsatsen att det inte föreligger någon skillnad mellan expropriationslagen och AVL. Såsom framhållits av de sakkunniga föreligger en avsevärd skillnad i berörda ersättningshänseende. De sakkunniga har jämväl framhållit att denna skillnad bör utjämnas.

Departementschefen har även framhållit, att utredningen angående möjligheterna att i större omfattning åt staten och kommunerna förbehålla sådan värdestegring som uppkommer genom allmänna företag bör avvaktas. Enligt vår mening måste den ifrågasatta ändringen av AVL anses som en relativt begränsad detalj i det omfattande och komplicerade spørsmål som ovannämnda värdestegringsfråga utgör. I den mån ändringen kan tillmätas betydelse i sammanhanget torde det närmast vara en fördel att AVL och expropriationslagen blir mer likvärdiga på det sätt som vägmarkserättningskommittén föreslagit.

Ett genomförande av förslaget om ägobyte men inte av förslaget i fråga om kvittning av nytta mot skada skulle leda till egendomliga konsekvenser. Det är t. ex. inte ovanligt att två fastigheter får samma nytta av ett vägföretag, varvid emellertid endast den ena nödgas avstå mark. Ersättning genom ägoutbyte skulle för den sistnämnda fastigheten kunna bli synnerligen oförmånligt om inte vägmarkserättningskommitténs förslag i kvittningsfrågan genomföres. Den lämnade ersättningsmarken skulle kunna jämkas och bli av mindre omfattning och värde än den mark fastigheten

nödgats avstå till vägföretaget. Ur fastighetsbildningssynpunkt torde detta mera sällan vara önskvärt. Om väghållare medges vitsord att påkalla för rättning för ändrad fastighetsindelning bör detta därför följas av ett genomförande av vägmarkersättningskommitténs förslag, så att icke markersättning kan jämkas på grund av nytta.

I propositionen beröres även frågan om väckande av talan i vägrättsmål. Enligt de nuvarande bestämmelserna i AVL åligger det fastighetsägaren att väcka talan och framställa ersättningsanspråk om uppgörelse inte kunnat träffas i godo. En sådan ordning är enligt vår mening otillfredsställande. Det kan inte anses riktigt att en enskild, som lider intrång vid genomförandet av ett vägföretag, skall nödgas påtaga sig kostnader och besvär med stämningförfarande om uppgörelse inte kan träffas på annat sätt. Detta bör i stället åvila väghållaren d. v. s. det allmänna, som i egenskap av huvudman för vägföretaget gett upphov till intrånget och därmed även till tvistemålet.

Frågan om ersättningar för vägmark måste anses mycket nära överensstämma med motsvarande frågor vid skadereglering enligt vattenlagen och expropriationslagen. Enligt dessa lagar åligger det sökanden att svara för erforderliga utredningar och föranstalta om domstolsprövning av frågorna. Vidare åligger det enligt lagen om enskilda vägar väghållaren att ta initiativ till opartisk prövning om uppgörelse i ersättningsfrågan inte kan träffas i godo. Enligt vår mening bör ett liknande förfaringsätt tillämpas då det allmänna är väghållare.

Det bör även uppmärksammas att den enskilde förorsakas omfattande besvär om han nödgas tillgripa stämningförfarandet för att bevaka sin rätt. Även om vägförvaltningarna ställer kartor, arealuppgifter, jordregister o. d. till förfogande kvarstår kostnaderna för teknisk beskrivning över berörd fastighet och grundläggande värdering. Dessa kostnader är hänförliga till den administrativa delen av ärendena och får bestridas av den enskilde, oavsett målets utgång. Det allmänna som väghållare har däremot till sitt förfogande såväl teknisk som juridisk sakkunskap och har därjämte lättare att prestera det material som fordras för talans väckande. Dessa omständigheter utgör enligt vår mening ytterligare skäl för ändring av nuvarande ordning.

Mot den ändring vi här förordar har anförts att den skulle leda till tvistemål i okynne. Detta synes dock vara en överdriven farhåga. De enskilda torde föredra en uppgörelse i godo. Möjligheten för väghållaren att genom stämningförfarande och domstolsprövning hävda sin rätt torde utgöra en starkt återhållande faktor i fråga om tvistemål i okynne. De enskilda torde i det rättsliga förfarandet inte se något i och för sig önskvärt. Oss veterligt har inte heller den nuvarande bestämmelsen i lagen om enskilda vägar lett till det okynnesförfarande man nu synes befara. Enligt vår mening bör

därför AVL ändras så att det ankommer på väghållaren att väcka talan i vägrättsfrågor om frivillig uppgörelse inte kan träffas.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 61 måtte besluta

att kvittning av nytta mot skada i fråga om intrång, som orsakas av allmän vägs byggande eller begagnande, ej må avse markersättning,

att det i vägrättsmål såvitt avser allmän väg må åligga väghållaren att väcka talan, om uppgörelse i godo ej kan träffas, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta härför erforderliga författningsförslag.

Stockholm den 21 mars 1961

Rune Gustavsson
i Alvesta

Henry Brandt
i Sätla
